

О. І. МАЦЕГОРІН

Олександр Ілліч Мацегорін, кандидат юридичних наук, завідувач кафедри Київського університету права НАН України

ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ ЗАХИСТУ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ

Однією із найважливіших засад вітчизняного цивільного права є принцип всебічного захисту цивільних прав та інтересів, який відображає і розвиває положення ст.ст. 55 та 124 Конституції України про те, що права і свободи людини і громадянина захищаються судами, юрисдикція яких поширюється на всі правовідносини¹. Новим Цивільним кодексом України значно розширено арсенал способів судового захисту суб'єктивних цивільних прав та охоронюваних законом інтересів². Проте реалізація принципу судового захисту прав та інтересів учасників цивільних відносин не обмежується лише можливістю звернення за захистом до суду. Кожному гарантується право самостійно здійснити поновлення порушеного права а також звернутися за захистом до уповноваженого державного чи громадського органу або посадової особи.

Актуальність даного дослідження полягає в тому, що прийняття нового Цивільного кодексу України в статусі основного верховного закону обумовлює потребу приведення усього масиву актів цивільного законодавства у відповідність до його положень. Процес активного реформування чинного цивільного законодавства має супроводжуватися системним вивченням механізму захисту цивільних прав, рівня його ефективності, стану реального забезпечення необхідним комплексом цивільно-правових засобів в умовах функціонування ринкових відносин. Інститут захисту цивільних прав в цілому та окремі його аспекти досліджували відомі вчені: М. М. Агарков, С. С. Алексєєв, Т. В. Боднар, В. І. Борисова, А. С. Довгерт, І. В. Жилінкова, О. В. Дзера, Н. С. Кузнецова, В. В. Луць, Р. А. Майданик, Н. М. Мироненко, О. А. Підпригора, В. П. Федоренко, Є. О. Харитонов, Я. М. Шевченко та інші дослідники, які здійснили вагомий внесок в розробку даної проблеми, констатуючи при цьому необхідність її подальшого вивчення.

Метою даного дослідження є аналіз основних підходів до характеристики правової природи та сутності захисту цивільних прав, з'ясування співвідношення категорій «захист» та «охорона» цивільних прав.

В умовах розбудови правової держави та формування громадянського суспільства однією з гарантій прав і свобод учасників цивільних відносин є належний правовий захист. Потреба захисту цивільних прав та інтересів виникає тоді, коли ці права оспорується або порушуються. Принцип диспозитивності щодо здійснення права на захист цивільних прав є домінуючим у разі вирішення учасником цивільних правовідносин питання про способи визнання оспорюваних та поновлення порушених прав.

Сутність правового захисту особистих немайнових та майнових прав у юридичній літературі дослідники трактують неоднозначно. Правовий захист тісним чином пов'язаний з правовою охороною, проте це різні за своїм змістом категорії. У доктрині цивільного права під поняттям «охорона цивільних прав» традиційно розуміється система заходів, що забезпечують кожному носієві суб'єктивних цивільних прав можливість належної їх реалізації. Зазначена система включає в себе заходи не лише правового, а й економічного, політичного, організаційного, виховного та іншого характеру, спрямовані на забезпечення усіх необхідних умов для здійснення суб'єктом своїх прав. До правових заходів охорони належать усі визначені законодавством цивільно-правові заходи, за допомогою яких забезпечується функціонування та розвиток цивільних правовідносин у їх нормальному, непорушеному стані³.

Законодавцем у ст.ст. 25, 31, 32, 202, 241 ЦК України використано термін «охорона», яким охоплюються конкретні види діяльності, спрямовані на проведення профілактичних заходів щодо забезпечення непорушності правового стану носія суб'єктивного цивільного права, наприклад, у спеціально встановлених законом випадках охороні підлягають права та інтереси зачатой, але ще не народженої дитини (ч. 2 ст. 25 ЦК України).

Поряд із таким широким розумінням охорони прав в науці і в законодавстві використовується поняття охорони у вузькому значенні. Так, суб'єктивне цивільне право підлягає охороні на підставах та в порядку, визначених ст.ст. 3, 15–20, 67, 69 ЦК України, де законодавцем використано термін «захист». Захист прав і

охорона прав у її вузькому значенні тут повністю співпадають, оскільки передбачені законом заходи, спрямовані на відновлення або визнання цивільних прав, тобто та захист при їх порушенні або оспорюванні.

Отже, під охороною цивільних прав у широкому значенні розуміється сукупність правових засобів, спрямованих на недопущення порушень суб'єктивних цивільних прав, а у разі порушення – на поновлення цих прав. У вузькому розумінні охорона цивільних прав буде складати лише частину категорії «правова охорона». Між захистом та охороною цивільних прав та інтересів виникає наступне співвідношення, а саме: охорона цивільних прав та інтересів має місце на етапі до їх порушення, а цивільно-правовий захист – після їх порушення.

У загальному вигляді право на захист визначається як надана уповноваженій особі можливість застосування заходів правоохоронного характеру для відновлення порушеного права. Поняття захисту цивільного права тісним чином пов'язане з категорією «правовий захист». У науковій літературі існують різні підходи до розуміння змісту і сутності категорії «правовий захист». Так, академік С. С. Алексєєв вважає, що правовий захист – це державно-примусова діяльність, спрямована на поновлення порушеного права, забезпечення виконання юридичного обов'язку. На думку професора М. С. Малєїна, правовий захист – це система юридичних норм, які спрямовані на запобігання правопорушенням та ліквідацію їх наслідків. Іншої позиції дотримується професор З. В. Ромовська, яка розглядає правовий захист в двох аспектах: 1) як правовий акт, що вже відбувся, сутність якого полягає в тому, що він є реалізацією обраної правозастосувальним органом міри державного примусу; 2) правовий захист у динаміці як процес захисту, що має свій початок (пред'явлення позову) і завершення (виконання рішення суду)⁴.

Виходячи з наведеного, правовий захист слід розглядати у двох взаємопов'язаних площинах: правоохоронне регулювання цивільних відносин; правозахисне встановлення юридичних засобів, спрямованих на реалізацію суб'єктивного цивільного права та запобігання його порушення. Наявність суб'єктивного цивільного права на захист екстраполює дії уповноваженого суб'єкта на обрання відповідних важелів впливу на поведінку правопорушника. У цивілістичній теорії суб'єктивне цивільне право за своїм змістом включає три повноваження: право на власні дії (наприклад, здійснення самозахисту цивільних прав за правилами ст. 19 ЦК України); право на чужі дії (зокрема, дарувальник вправі вимагати від обдарованого розірвання договору дарування і повернення йому дарунку за ст. 727 ЦК України); право на правозахисні дії держави та інших уповноважених нею органів і осіб (наприклад, нотаріус здійснює захист цивільних прав шляхом вчинення виконавчого напису на борговому документі згідно ст. 18 ЦК України).

Отже, зміст суб'єктивного права на захист цивільних прав – це сукупність закріплених законодавством повноважень конкретного учасника цивільних відносин, які окреслюють на основі диспозитивності вид і міру її можливої поведінки, спрямованої на захист своїх прав.

Право на захист кожний учасник цивільних відносин здійснює на свій розсуд за власним волевиявленням. У кожному конкретному випадку особа, права та інтереси якої порушені, самостійно вирішує усі питання, пов'язані із вибором засобів захисту та їх практичної реалізації. Це є основним проявом дії принципу диспозитивності у матеріальному та процесуальному законодавстві, за яким кожна особа повинна дбати про своє право, і ніхто не зобов'язаний дбати про права інших, якщо останнє не є обов'язком в силу закону, договору чи цивільно-правового звичаю.

Із положень глави третьої ЦК України «Захист цивільних прав та інтересів» випливає, що під захистом слід розуміти дії уповноваженого суб'єкта, а також діяльність юрисдикційних органів та осіб, які у передбаченому законом порядку зобов'язані вжити достатніх заходів для поновлення порушеного, оспорюваного чи невизнаного цивільного права. По своїй суті право на захист цивільних прав та інтересів полягає в тому, що кожна особа вправі здійснити захист свого цивільного права у разі його порушення, невизнання або оспорювання (ч. 1 ст. 15 ЦК України).

Під порушенням цивільного права розуміється результат протиправного впливу з боку правопорушника, внаслідок якого суб'єктивне право уповноваженої особи зазнало зменшення або припинило своє існування. Порушення права позбавляє його носія можливості здійснити своє право повністю або частково впродовж певного часу.

Невизнання цивільного права – це такі дії зобов'язаного учасника цивільних відносин перед уповноваженою особою, які спрямовані на заперечення в цілому або у певній частині його суб'єктивного права, внаслідок чого уповноважена особа позбавляється можливості здійснити своє право. Зазначений негативний наслідок для потерпілого може мати місце не лише у відносних правовідносинах, але й абсолютних правовідносинах, наприклад, заподіяння шкоди здоров'ю особі протиправними діями іншою особою.

Оспорювання – це наявність невирішеного спору між уповноваженою особою та іншими учасниками цивільних відносин, які заперечують приналежність такого права, а також з приводу наявності чи відсутності суб'єктивного цивільного права у сторін.

Практичне здійснення захисту можна визначити як через право (можливість) уповноваженого суб'єкта, так і через обов'язок зобов'язаного суб'єкта здійснити дії щодо визнання або поновлення порушеного ним права. Для уповноваженої особи здійснення захисту є правом, яке включає як право самостійно здійснити поновлення порушеного права у межах і в порядку, визначених законом (самозахист), так і звернутися до уповноваженого державного, самоврядного чи громадського органу чи особи за захистом свого права чи інтересу. Для останніх здійснення такого захисту, відповідно до визначеної законом компетенції, є обов'язком.

Дослідник Ю. В. Білоусов слушно звертає увагу на те, що «ЦК України проводить класифікацію видів захисту залежно від суб'єкта його здійснення: судом (ст. 16 ЦК України), органами державної влади, органами влади АРК (ст. 17 ЦК України), органами нотаріату (ст. 18 ЦК України), самостійно (ст. 19 ЦК України). І вже серед судових форм захисту проводиться поділ залежно від способів захисту, хоч окремі з них можуть використовуватися не лише у судовому порядку. Так, наприклад, у випадку захисту цивільного права в адміністративному порядку може застосовуватися така форма, як визнання незаконним рішення, дії чи бездіяльності нижчестоячого органу чи особи, нотаріальні органи шляхом вчинення виконавчого напису уповноважують органи виконання (державного виконавця) до примусового виконання обов'язку в натурі, відновлення становища, яке існувало до порушення та ін.»⁵.

Крім перерахованих органів, які уповноважені вживати заходи щодо захисту цивільних прав, можна визначити й інші органи та особи, до компетенції яких входить здійснення відповідних дій щодо захисту, наприклад, сприяти захисту цивільного права можуть органи міліції та прокуратури. Згідно положень Конституції України на прокуратуру покладаються функції представництва інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених законом; нагляду за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство; нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян. Діяльність органів прокуратури регулюється Законом України «Про прокуратуру» від 5 листопада 1991 р. № 1789-ХІІ. Виконуючи свої посадові обов'язки органи прокуратури здійснюють безпосередній або опосередкований захист цивільних прав фізичних та юридичних осіб, наприклад, шляхом подання припису до відповідного органу чи особи про негайне усунення порушення законних прав та інтересів, у тому числі цивільно-правових.

Важливе місце в системі державних органів, які можуть вживати заходи до захисту цивільних прав, посідає Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. Відповідно до ст. 55 Конституції України та Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» від 23 грудня 1997 р. № 776/97-ВР) український омбудсмен призначений, зокрема, здійснювати контроль за діяльністю виконавчих та інших органів державної влади шляхом розгляду скарг громадян на дії цих органів чи їх посадових осіб про порушення цивільних прав.

Вичерпання особою усіх національних засобів правового захисту надає їй право звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна, наприклад, до Європейського Суду з прав людини – судового органу в системі контролю за виконанням Європейської конвенції про захист прав і основних свобод людини 1950 р. усіма державами-членами. Держави і фізичні особи можуть безпосередньо звертатися до Суду за захистом порушених цивільних прав. Розгляд справ здійснюють спеціально створювані органи Суду: комітети та палати. Юрисдикція Суду і право фізичної особи на індивідуальне звернення визнано Україною державним актом ратифікації.

Суб'єктивне право на захист одночасно включає в себе як засоби матеріально-правового характеру, так і засоби процесуально-правового характеру. Серед науковців панує думка про певні відмінності способів і форм захисту цивільних прав, які є різними за своїм юридичним змістом. У теорії цивілістичної науки немає єдиних підходів до розуміння процесуальної форми захисту. Так, одні вчені визнають під процесуальною формою особливу юридичну конструкцію, яка характеризується певною сукупністю процедур щодо реалізації відповідних прав. Інші вважають, що зазначена юридична конструкція є елементом процедурно-процесуальної форми, а власне процесуальна форма – це «форма правозастосовчої діяльності, що втілюється в процесі вирішення юридичних справ при здійсненні правосуддя»⁶.

Проблема форм цивільного захисту тісним чином пов'язана з проблемою співвідношення цивільного процесуального права з матеріальним цивільним правом, адже законодавець при виборі тих чи інших форм захисту прав має одночасно тримати їх в полі зору. На це звертає увагу, зокрема, Е. Г. Лісіцина, яка вказує, що вдосконалення форм захисту суб'єктивних прав та інтересів пов'язане з правильним розумінням зв'язку всього цивільного процесуального права з матеріально-правовою галуззю⁷.

Класифікацію форм захисту цивільних прав автори здійснюють за різними критеріями. Так, за радянської доби С. В. Курилев форми захисту цивільних прав і законних інтересів пропонував класифікувати за характером зв'язку юрисдикційного органу зі сторонами спору, виділяючи при цьому: 1) вирішення справи за допомогою юрисдикційного акту однієї зі сторін спірних правовідносин; 2) вирішення справи за допомогою акту органу, що не є учасником спірних правовідносин, але пов'язаного з одним або обома учасниками спірного правовідношення певними правовими або організаційними зв'язками; 3) вирішення справи органом, що не є учасником спірних правовідносин і не пов'язаний з ними правовими або організаційними відносинами, крім процесуальних⁸.

У новітню добу Є. О. Харитонов форми захисту цивільних прав класифікує залежно від природи юрисдикційного органу, що здійснює захист, виділяючи при цьому судову, адміністративну, нотаріальну, самозахисну і громадську:

- 1) судовий захист (ст. 55 Конституції, ст. 16 ЦК України);
- 2) адміністративний захист (ст. 17 ЦК України);
- 3) захист нотаріусом (ст. 18 ЦК України);
- 4) самозахист (ст. 55 Конституції України, ст. 19 ЦК України);
- 5) захист за допомогою інших громадських, державних та міжнародних інституцій та їх органів⁹.

Беручи за основу класифікації форм захисту цивільних прав той чи інший критерій, вищезазначені автори не виключають можливість використання й інших оціночних критеріїв. Такий підхід до даної проблеми засвідчує толерантність і виявляє повагу до думки інших дослідників, оскільки будь-яка класифікація певною мірою носить умовний характер, хоча має один і той же предмет дослідження.

Якщо спробувати узагальнити класифікації форм захисту суб'єктивних цивільних прав з урахуванням усіх існуючих поглядів, можна виокремити дві основні форми захисту залежно від суб'єктів їх здійснення: юрисдикційна та неюрисдикційна. Основна відмінність між ними полягає у тому, що захист прав та інтересів у юрисдикційній формі здійснюється уповноваженими державою на даний вид правозахисної діяльності органами із властивим кожному з них певним процесуальним порядком діяльності, а захист прав та інтересів у неюрисдикційній формі здійснюється в рамках матеріальних правовідносин і реалізується, як правило, самими учасниками правовідносин.

Юрисдикційна форма захисту цивільних прав у загальному вигляді є регламентована чинним законодавством діяльність державних органів із захисту порушених або оспорюваних суб'єктивних прав. Сутність такої форми полягає в тому, що уповноважена особа, яка вважає, що її право та інтереси порушені, звертається за захистом до компетентних державних або інших органів, які обираються в силу: 1) спеціального закону, наприклад, Цивільний процесуальний кодекс України, Закон України «Про судоустрій» тощо; 2) іншого закону, наприклад, закони України «Про захист прав споживачів», «Про нотаріат», Митний кодекс України тощо; 3) домовленості сторін, зокрема, коли використовується закон України «Про третейські суди»; 4) імперативних колізійних норм національного законодавства у правовідносинах за участю іноземного елемента; 5) законодавчих норм, які застосовуються в силу специфічних рис окремих правовідносин, наприклад норм про Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України.

Неюрисдикційна форма захисту – це певна сукупність дій уповноваженої особи, спрямована на відновлення порушеного права без звернення за захистом цього права до компетентних державних органів та організацій. Способи самозахисту мають відповідати змістові права, що порушені, характерові дій, якими воно порушене, а також наслідкам, що спричинені цим порушенням (ч. 2 ст. 19 ЦК України). Можливість звернення до уповноважених державою органів завжди потенційно існує, однак суб'єкт цивільного права захищає себе власними діями. Наприклад, у разі порушення боржником зобов'язання, забезпеченого порукою, кредитор може звернутися як до боржника, так і до поручителя з вимогою виконати зобов'язання у повному обсязі, оскільки вони за загальним правилом відповідають перед ним солідарно (ч. 1 ст. 554 ЦК України). Якщо ні боржник, ні поручитель не вчинять відповідних дій на користь кредитора, то лише після цього останній може звернутися до суду з вимогою виконати порушене зобов'язання у примусовому порядку. Отже, самозахист допускається за наявності таких умов: а) протиправне порушення суб'єктивного цивільного права, невизнання його або оспорювання; б) необхідність припинення або попередження порушення; в) самостійне застосування носієм права заходів, які відповідають характеру та змісту правопорушення.

Узагальнюючи викладені вище положення можна запропонувати наступні визначення поняття охорони і захисту цивільних прав. Охорона – це сукупність правових засобів, спрямованих на профілактику порушень суб'єктивних цивільних прав, а у разі їх порушення – на захист цих прав. У такому розумінні захист буде більш вузьким поняттям і входить до складу поняття охорони. Право на захист – це суб'єктивне цивільне право учасника цивільних відносин, тобто вид і міра її можливої поведінки, яка може здійснюватися ним безпосередньо або уповноваженими державними органами чи посадовими особами у разі порушення, невизнання або оспорювання належного суб'єкту цивільного права.

¹ Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-вр // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

² Цивільний Кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №№ 40–44. – Ст. 356.

³ Цивільне право України: Підручник: У 2-х кн. / О. В. Дзера (кер. авт. кол.), Д. В. Боброва, А. С. Довгерт та ін.; За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової. – 2-ге вид., допов. і перероб. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – Кн. 1. – 736 с. – С. 233.

⁴ Там само. – С. 232–233.

⁵ Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар: У 2 ч. / За заг. ред. Я. М. Шевченко. – К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2004. – Ч. 1 – 692 с. – С. 28.

⁶ Антонюк О. Заходи самозахисту цивільних прав та інтересів // Підприємництво, господарство і право. – 2003. – № 6. – С. 23.

⁷ Лисицына Е. Г. Защита интересов юридических лиц в гражданском судопроизводстве (в аспекте представительства): Автореф. дисс. канд. юр. наук. – Свердловск, 1987. – С. 8.

⁸ Курылев С. В. Формы защиты и принудительного осуществления субъективных прав и право на иск // Труды Иркутского государственного университета. – Сер. юрид. – Т. XXII. – Вып. 3. – Иркутск, 1957. – 412 с. – С. 162.

⁹ Цивільне право України: Підручник / Є. О. Харитнов, Н. О. Саніахметова. – К.: Істина, 2003. – 776 с. – С. 183.

Резюме

У статті на основі новітнього цивільного законодавства України та сучасних досягнень науки цивільного права аналізуються поняття захисту цивільних прав та інтересів у системі категорії охорони цивільних прав. Визначається сутність та зміст права на захист цивільних прав.

Ключові слова: захист цивільних прав, охорона цивільних прав, форми та способи захисту цивільних прав.

Резюме

В статті на основі новітнього громадянського законодавства України і сучасних досягнень науки громадянського права аналізуються поняття захисту громадянських прав і інтересів в системі категорії охорони громадянських прав. Визначається сутність і зміст права на захист громадянських прав.

Ключевые слова: захист громадянських прав, охорона громадянських прав, форми і способи захисту громадянських прав.

Summary

The article is devoted to the analysis of basic notions of civil rights and interests protection within the system of the category of civil rights protection on the basis of the modern civil law of Ukraine. It also determines the essence and purview of civil rights protection.

Key words: civil rights protection, forms and ways of civil rights protection.

Отримано 12.09.2011

А. В. КОСТРУБА

Анатолій Володимирович Коструба, кандидат юридичних наук, доцент, доцент Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського

НАСЛІДКИ ПРАВОПРИПИНЯЮЧИХ ЮРИДИЧНИХ ФАКТІВ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

У загальній теорії права склалася така думка, що в залежності від наслідків, які викликають юридичні факти, їх можна поділити на правостановлюючі (правоутворюючі), правозмінюючі і правоприпиняючі. У той же час, на сьогоднішній день, цивілістична література не дає однозначної відповіді на питання, які саме правові явища виникають, змінюються або припиняються за посередництвом юридичних фактів. В аспекті дослідження правоприпиняючих юридичних фактів слід зазначити, що в одній з основоположних наукових праць, присвяченій юридичним фактам, – «Юридические факты в советском гражданском праве» О. О. Красавчикова, виданої в 1958 р., говориться наступне: «Под правопрекращающими юридическими фактами принято понимать факты, с которыми нормы права связывают прекращение конкретного права определенного лица»¹. У 2001 р. в світ вийшов навчальний посібник «Основи держави і права» за редакцією В. В. Комарова, а в 2006 р. – «Основи правознавства» за його ж редакцією, в яких дублюється наступне визначення: «Юридичні факти – це конкретні життєві обставини, з якими норми права пов'язують виникнення, зміну чи припинення правовідносин»². У підручнику Є. О. Харитонова і Н. О. Саніахметової «Цивільне право України» 2003 р. автори в аспекті поділу всіх юридичних фактів зазначають, що існують такі, що припиняють право. Це такі обставини, наявність яких призводить до припинення правовідносин, що вже існують³. Більше того, «свіженький» підручник, підготовлений викладачами кафедри цивільного права Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» у 2011 р., висвітлюючи підстави виникнення, зміни та припинення цивільних правовідносин визначає, що юридичними фактами є лише ті, з якими норми права пов'язують виникнення, зміну або припинення цивільних правовідносин⁴. У той же час, Ю. Г. Ткаченко було висловлене судження, що стосується формулювання поняття юридичних фактів: «Під юридичними фактами розуміються ті факти, з якими норма права пов'язує настання зазначених у ній юридичних наслідків». Розвиваючи таке поняття в іншій своїй роботі Ю. Г. Ткаченко пише, що «юридичні факти являють собою такі обставини, із якими закон пов'язує настання визначених юридичних наслідків». Досліджуючи цю проблему у своїх роботах, вона справедливо зауважує, що в нашій літературі юридичні факти здебільшого визначаються як обставини, що ведуть до виникнення, зміни або припинення правовідносин. На її думку, це визначення занадто вузьке, тому що воно не враховує, що юридичні факти можуть породжувати також і правоздатність, дієздатність, і не кореспондуючі один одному суб'єктивні права і юридичні обов'язки⁵.

Саме такий неоднозначний погляд різних науковців на проблему правоприпиняючих юридичних фактів і наслідків, до яких вони призводять підкреслюють актуальність зазначеного питання і необхідність його комплексного і остаточного вирішення.

Дослідженню питання юридичних фактів присвятили свої роботи видатні вчені юристи, зокрема О. О. Красавчиков, М. М. Агарков, В. А. Рясенцев, О. С. Іоффе, В. Б. Ісаков, В. І. Данілін, С. І. Реутов, Р. О. Халфіна, Н. В. Бровченко, О. Віхров, І. Єсіпов, А. М. Завальний, І. І. Сливич, А. М. Твердохліб, Г. М. Чувакова, С. І. Шимон та ін.

Метою даної статті є визначення наслідків, до яких можуть привести правоприпиняючі юридичні факти у цивільному праві України і особливості механізму правоприпинення окремих правових явищ.